

участков, рабочих участков, зон отдыха общественного пользования, ландшафта и т.п.).

Законодательные нормы в сфере охраны окружающей среды обязаны должным образом отображать этот принцип. Ответственная цель и значительная задача государственной власти создать условия для нормальной, трезвомыслящей жизнедеятельности граждан и полноценной реализации данного.

Література:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2818-17>.
2. Экология [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%8D%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>. - (Википедия. Свободная энциклопедия).
3. Геоэтика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D1%8D%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>. – (Википедия. Свободная энциклопедия).
4. Прозатвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 р. № 577-р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-%D1%80>.

*Льющенко Ганна Володимирівна, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного та господарського права
ДВНЗ „Національний гірничий університет”*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ УГОД ПРО РОЗПОДІЛ ПРОДУКЦІЇ

Відповідно до угоди про розподіл продукції одна сторона – Україна (далі - держава) доручає іншій стороні – інвестору на визначений строк проведення пошуку, розвідки та видобування корисних копалин на визначеній ділянці (ділянках) надр та ведення пов'язаних з угодою робіт, а інвестор зобов'язується виконати доручені роботи за свій рахунок і на свій ризик з наступною компенсацією витрат і отриманням плати (винагороди) у вигляді частини

прибуткової продукції. Держава забезпечує надання інвесторам (у тому числі операторам угод), а також представництвам іноземних інвесторів, та сприяє наданню їхнім підрядним, субпідрядним та іншим організаціям (особам), а також представництвам іноземних підрядних, субпідрядних та інших організацій (осіб), в установленому порядку погоджень, квот, спеціальних дозволів на користування надрами та ліцензій на здійснення діяльності з пошуку (розвідки) та експлуатації родовищ корисних копалин, актів про надання гірничого відводу, документів, що засвідчують право користування землею, та інших дозволів, документів дозвільного характеру, ліцензій, пов'язаних із користуванням надрами, виконанням робіт, будівництвом споруд, передбачених угодою про розподіл продукції [1, ст. 4]. Однак до 2010 р. держава не надавала задекларованої у Законі України «Про угоди про розподіл продукції» від 14 вересня 1999 р. підтримки. Багато у чому скопійовані із російського аналогу [2] положення Закону «Про угоди про розподіл продукції» залишалися на протязі 5 років «мертвими». Першу угоду про розподіл продукції було укладено лише у 2004 р., яка сразу ж виявилась найскандальнішою на просторі СНД.

Не дивлячись на те, що на розвиток положень цього Закону було прийнято спеціальні нормативно-правові акти, в Україні не здійснювались інші кроки, здатні зацікавити інвесторів у співпраці на умовах розподілу продукції: майже замороженим був процес підготовки геологічної інформації про наявні поклади нафти і газу, не відбулось жодного «ярмарку» готових до конкурсів ділянок. Все це було наслідком надто дешевих енергоносіїв, хоча спеціалістами визнавалась рентабельність вкладання коштів і при таких цінах. Незадовільна ситуація із залученням інвестицій у розвідку і облаштування родовищ нафти і газу спонукало до пошуку нових варіантів правового забезпечення цих відносин.

Прийняття Господарського кодексу України (далі – ГК), на жаль, жодним чином не вплинуло на законодавство, яке регулює укладання і виконання угод про розподіл продукції. Більш того, ГК України містить норму, відповідно до

якої господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених ГК, іншими нормативно-правовими актами щодо окремих видів договорів [3, ст. 179]. Існування такої редакції зазначеної норми створює ілюзію, що господарського договірного права не існує, а є лише «якійсь особливості» в укладанні певних договорів. Однак це не відповідає дійсності, окрім простих «односкладних» договорів у сфері господарювання укладаються і складні договори, які мають риси організаційно-господарських.

Ситуація почала змінюватись одночасно з подорожчанням природного газу майже в 3 рази у 2005–2007 рр. Так «російська» модель законодавства про розподіл продукції виявилася непридатною для України, малоефективною та такою, що не відповідала праву ЄС. До того ж Закон України „Про угоди про розподіл продукції” в редакції 1999 р. мав ярко виражений цивільно-правовий характер із повною владою інвестора (передусім іноземного) у порівнянні з правами держави як розпорядника власністю Українського народу – надрами.

В науковій юридичній літературі проблемам господарсько-правового забезпечення укладання і виконання угод про розподіл продукції, а також діяльності сторін на умовах розподілу продукції приділялося недостатньо уваги. Дослідження торкалися лише теоретико-практичних питань самого договору з позицій цивільно-правової науки [4], та також з позицій господарсько-правової науки у працях Г.Д. Джумагельдієвої, О.В. Шаповалової та ін. Враховуючи практичну необхідність для України у розгортанні досліджень змін у законодавстві, що регулює діяльність на умовах угод про розподіл продукції, а також у зв'язку з очевидною зміною у моделі відповідного правового регулювання, обумовленою відходом від «цивілістичних традицій свободи та нехтування державними інтересами», сучасних досліджень зазначеної проблематики не достатньо.

Метою даної статті є дослідження правового забезпечення укладання і виконання угод про розподіл продукції.

В Закон України «Про угоди про розподіл продукції» неодноразово вносились зміни, останні у 2011 – 2013 рр. суттєво змінили механізм укладання, виконання угод та були спрямовані на збалансування прав держави і інвестора (групи інвесторів). Найбільш суттєвим вважаємо доповнення ст. 27 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» частиною 1, відповідно до якої: держава гарантує, що до прав і обов'язків інвестора, визначених угодою про розподіл продукції, протягом строку її дії буде застосовуватися законодавство, чинне на момент укладання угоди, крім законодавства, що зменшує розмір податків чи зборів чи скасовує їх, спрощує регулювання господарської діяльності щодо пошуку, розвідки та видобування корисних копалин, послаблює процедури державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, зокрема процедури митного, валютного, податкового та інших видів державного контролю, або пом'якшує відповідальність інвестора, яке має застосовуватися з дати набрання чинності таким законодавством. Гарантії щодо стабільності норм законодавства не поширюються на зміни законодавства, що стосуються питань оборони, національної безпеки, забезпечення громадського порядку та охорони довкілля. Таке формулювання гарантій інвестора дещо йде у розріз із відповідною нормою ч. 4 ст. 20 Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-VI [5], згідно з якою до прав і обов'язків сторін, визначених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, протягом строку його дії застосовується законодавство України, чинне на день його укладення. Зазначені гарантії поширюються на зміни цивільного і господарського законодавства, що регулює майнові права та обов'язки сторін, і не стосуються змін законодавства з питань оборони, національної безпеки, забезпечення громадського порядку, охорони довкілля, стандартів якості товарів (робіт, послуг), податкового, валютного, митного законодавства, законодавства з питань ліцензування та іншого законодавства, що регулює правовідносини, в яких не діють принципи рівності сторін (державного та приватного партнерів). Однак до угод про розподіл продукції норми Закону «Про державно-приватне партнерство» не застосовуються [5, ст.

4], не дивлячись на те, що діяльність на умовах розподілу продукції є яскравим прикладом державно-приватного партнерства у галузі пошуку, розвідки родовищ корисних копалин та їх видобування.

Відповідно до нової редакції ст. 5 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» угодою про розподіл продукції вирішення питань з управління та координації діяльності сторін може покладатися на керівний комітет або інший орган управління, створений за участю сторін. З метою участі держави у виконанні укладеної угоди про розподіл продукції (у тому числі участі в діяльності створених органів управління) Кабінет Міністрів України може надати необхідні повноваження центральному органу виконавчої влади. Відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» введено поза конкурсний порядок укладення угоди про розподіл продукції, однак суттєво звужено підстави укладання угоди поза конкурсом. Практично єдиною підставою є заява суб'єкта господарювання, який вже отримав ділянки надр на підставі спеціального дозволу, котрий, в свою чергу, може бути отриманий як за конкурсом, так і поза ним.

Оновлена ст. 8 Закону України «Про угоди про розподіл продукції», окрім вимог до угоди про розподіл продукції та її істотних умов, містить і певний перелік організаційних дій, які мають вчинити сторони договору, зокрема: узгодити бюджети (кошториси) та програми робіт; визначити порядок оцінки вартості видобутих корисних копалин, в тому числі узгодити валюту, в якій буде виражено таку вартість, в угоді за участю іноземного інвестора; узгодити порядок внесення платежів за користування надрами; визначити пункт виміру та умови доставляння видобутої продукції до пункту виміру.

Відповідно до ч. 2 ст. 9 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» якщо учасниками угоди про розподіл продукції є два чи більше інвесторів, вони повинні призначити із свого складу одного інвестора – оператора угоди для представництва їхніх інтересів у відносинах з державою. З цією метою інвестори зобов'язані укласти угоду про операційну діяльність

(операційний договір), що регулює відносини між оператором угоди та іншими інвесторами. Якщо інше не встановлено в операційному договорі, він не є договором про спільну діяльність та не регулюється нормами законодавства України, які застосовуються до спільної діяльності та договорів про спільну діяльність. Частиною 3 ст. 9 Закону «Про угоди про розподіл продукції» врегульовано права та обов'язки оператора (організатора виконання всіх умов угоди про розподіл продукції від імені групи інвесторів). Більш того, багатостороння угода про розподіл продукції повинна наділяти оператора угоди правами щодо прийняття незалежних рішень стосовно проведення безперервної поточної діяльності, необхідної для виконання завдань (планів, програм тощо), передбачених угодою про розподіл продукції. Такі нововведення також підкреслюють організаційно-господарську природу угоди про розподіл продукції.

Слід констатувати, що відсутність чіткої стратегії реформування законодавства про господарське користування надрами призводить до постійного латання як відповідних глав Кодексу України про надра, так і Законів України «Про нафту і газ», «Про угоди про розподіл продукції». Користування надрами за останніми нововведенням більш схиляється до договірної моделі між уповноваженим державним органом та інвестором. Так, угоди про розподіл продукції можуть передбачати особливі етапи, правила та порядок користування надрами і проведення робіт під час розробки родовищ нетрадиційних вуглеводнів. Такі особливі етапи, правила та порядок можуть відрізнятися від затверджених законодавством етапів, правил і порядку розробки вуглеводнів, що не належать до нетрадиційних вуглеводнів. У разі будь-яких розбіжностей переважному застосуванню підлягатимуть етапи, правила та порядок користування надрами і проведення робіт, передбачені угодою про розподіл продукції [1, ст. 17].

В Законі «Про угоди про розподіл продукції» удосконалено і порядок визначення складу витрат, що підлягають відшкодуванню інвестору

компенсаційною продукцією. Цей порядок визначається угодою про розподіл продукції і повинен відповідати в тому числі і таким новим вимогам:

- відшкодуванню підлягають лише витрати інвесторів, пов'язані з виконанням передбачених угодою робіт, іншою діяльністю, що здійснюється за угодою, та виконанням інших зобов'язань інвестора за угодою, понесені після офіційного опублікування результатів конкурсу на укладення угоди про розподіл продукції, якщо інше не передбачено угодою;

- склад витрат, що відшкодовуються компенсаційною продукцією, може відрізнятись від передбаченого законодавством складу витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємства відповідно до Податкового кодексу України;

- при укладенні угоди про розподіл продукції відшкодуванню компенсаційною продукцією підлягають витрати, понесені інвесторами - учасниками угоди про розподіл продукції, в тому числі інвестором-нерезидентом чи його представництвом, а облік таких витрат ведеться оператором в порядку та на умовах, визначених угодою;

- витрати, що підлягають відшкодуванню за угодою, підтверджуються документально в порядку та на умовах, визначених в угоді.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити наступне. По-перше, на протязі 2011–2013 років відбулися суттєві зміни у Законі України «Про угоди про розподіл продукції». Ці зміни надали угодам про розподіл продукції організаційно-господарських рис, що констатує відхід від традиційного (цивільно-правового) розуміння цих угод як односкладних інвестиційних, заснованих на рівності сторін. Уточнений суб'єктний склад угоди про розподіл продукції, наявність серед сторін угоди держави (яка однозначно не може бути рівною іншій стороні – інвестору) та такого суб'єкту як оператор угоди лише підсилює організаційно-господарський характер цих угод. По-друге, новою редакцією багатьох норм Закону України «Про угоди про розподіл продукції» конкретизовано перелік організаційних дій, які передують укладанню угоди, та дій, які мають бути здійснені після

укладання угоди; визначено важливе для ідеології всього законодавства про угоди про розподіл продукції положення про первинність примірника угоди на українській мові перед примірникам на інших мовах; конкретизовано правове становище оператора угоди про розподіл продукції щодо інших сторін угоди (інвесторів), який за законодавством отримав організаційно-господарські повноваження; удосконалено склад витрат інвестора (інвесторів), що підлягають відшкодуванню.

Список літератури:

1. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 вересня 1999 р. № 1039-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 391.
2. Федеральный Закон «О соглашениях о разделе продукции» от 30 декабря 1995 г. № 225-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации. - 1996. – № 1. – Ст. 18.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
4. Коморний О.І. Договір про розподіл продукції: цивільно-правові аспекти: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.І. Коморний ; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2006. – 20 с.
5. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 524.

*Саркісова Т.Б. к.ю.н., ас.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІНСТИТУТУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЕМЕЛЬНІ ПРАВопорушення в контексті АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС

Відповідно до ст. 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Союзом та державами-членами від 14 червня 1994 року, Україна взяла на себе зобов'язання вживати заходів для поступового приведення національного законодавства у відповідність до законодавства Європейського Співтовариства у визначених сферах, тобто адаптувати національне законодавство до вимог законодавства Європейського Союзу. До